

SERİ
SERIES
SERIE
SÉRIE

A

CİLT
VOLUME
BAND
TOME

55

SAYI
NUMBER
HEFT
FASCICULE

1

2005

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
D E R G İ S İ

REVIEW OF THE FACULTY OF FORESTRY,
UNIVERSITY OF ISTANBUL

ZEITSCHRIFT DER FORSTLICHEN FAKULTÄT
DER UNIVERSITÄT ISTANBUL

REVUE DE LA FACULTÉ FORESTIÈRE
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

ORMANLARIN TURİZM YATIRIMLARINA TAHİSİ (ANTALYA-BELEK ÖRNEĞİ)¹⁾

Y.Doç.Dr. Yalçın KUVAN²⁾

Kısa Özet

Ormanlık ve turizm birbiriyle yakın ilişkili iki sektördür. Bu çalışmanın temel amacı, ormanların turizm amaçlı kullanımı kapsamında, orman arazilerinin turizm tesisleri kurulmak üzere turizm yatırımlarına tahsisi sürecini ve bu sürecin ormanlar üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Türkiye genelinde turizm gelirlerini artırmak için devlet tarafından desteklenen ve teşvik edilen hızlı kitle turizmi gelişiminden olumsuz etkilenen doğal kaynakların başında ormanlar gelmektedir. Kitle turizm gelişimi ormanların turizm yatırımlarına tahsisi baskısını artırmıştır. Antalya'daki Belek Turizm Merkezi, hem yeni ve hızlı gelişen bir turizm merkezi olarak artan turist sayısı hem de koruma açısından taşıdığı öncelikler nedeniyle örnek alan seçilmiştir. Belek'teki kitle turizmi gelişimi de özellikle büyük ölçekli turizm tesisi ve golf alanlarının inşası için orman alanlarında daralma meydana getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Orman ve turizm, Turizmin etkileri, Ormanlık politikası, Turizm politikası

1.GİRİŞ

Turizm ekonomik, sosyal, demografik, teknolojik ve siyasal değişimler sonucunda dünyanın en hızlı gelişen endüstrilerden biri konumuna gelmiştir. 1950 yılında 25 milyon olan uluslararası turist sayısı 1995 yılında 22 kat artarak 561 milyona ulaşmıştır. Bu dönemde turizm gelirleri de 180 kat artarak 2,1 milyar dolardan 380 milyar dolara çıkmıştır (WEAVER 1998). 1980'den 1996 yılına kadar, uluslararası turizm gelirleri yılda ortalama %9 artarak 423 milyar dolara, turist sayısı da %4,6 artarak 594 milyara ulaşmıştır. 2000 yılında turizm gelirleri bir önceki yıla göre %4,5 artarak 476 milyar dolara, turist sayısı ise bir önceki yıldaki artışın yaklaşık 2 katına ulaşarak 699 milyona ulaşmıştır (WTO 2001).

Dünyadaki gelişime benzer şekilde Türkiye'de de turizm en hızlı gelişen sektörlerden biri olmuştur. 1970 yılında ülkeye 724.000 turist gelmiş ve bu yılda 51 milyon dolar gelir elde edilmişken, 1990 yılında turist sayısı 5.389.000'a turizm geliri de 2.705.000 dolara çıkmıştır. 1990 ve 2000 yılları arasında turist sayısı 1.93 kat, turizm gelirleri de 2.83 kat artmıştır (TURSAB 2001; TURİZM BAKANLIĞI 2001). Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin en fazla turist çeken ülkeler arasında 20., en fazla gelir elde edenler arasında ise 2000 yılı sonunda 14. sırada bulunduğu görülmektedir (WTO 2001). 2003 yılında ülkeye gelen 13.341.000 turistten 13.2 milyar dolar gelir elde edilmiştir.

¹⁾ Bu çalışma, " Turizm Alan ve Merkezlerinde Ormanlık ve Turizm Sektörleri Arasındaki İlişki ve Etkileşimlerin İncelenmesi (Antalya-Belek Örneği)" isimli projenin bir parçası olup, İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenmiştir. Proje No: 1523/160120001.

²⁾ İ.Ü. Orman Fakültesi Ormanlık Politikası ve Yönetimi Anabilim Dalı

Turizmdeki hızlı büyüme ormanların turizm açısından taşıdığı önemi ve turizmden etkilenme düzeyini artırmıştır. Herşeyden önce, ormanlar turizmin doğal sermayesini ya da hammaddesini oluşturmaktadır. Turizm etkinliği süresince bir turistik ürünü oluşturan temel unsurlardan biri, turizme konu olan ülke, bölge ya da tatil yerinin doğal-kültürel kaynaklarıdır. MIHALIC (2000) ve MIDDLETON'un (1997) belirttiği gibi, doğal alanların varlığı ve manzara güzelliği, tür çeşitliliği ve insanın olumsuz etkilerinden korunma derecesi gibi özellikleri bir turistik yerin çevresel kalitesini artıran faktörler arasında yer almakta, çevresel kalitesi yüksek yerler de turistler tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Orman kaynakları da sahip olduğu su ve yaban hayatı kaynakları, biyolojik çeşitlilik, görsel-estetik çekicilik ve turistik-rekreasyonel eylemleri gerçekleştirmeye uygun biyofiziksel şartlarıyla turizm ürününün bütüncül bir unsuru, aynı zamanda bir turistik yerin çevresel kalitesini ve çekiciliğini artıran önemli bir faktördür.

Ormanlık alanların turizm tesisleri kurulmak üzere turizm yatırımlarına tahsisiyle belli oranda ormanlık alanın ortadan kaldırılmasına yani ormansızlaşmaya yol açılmaktadır. Bu uygulama ormancılık ve çevre koruma alanından turizme yöneltilen eleştirilerin odak noktasını oluşturmaktadır. Çok sayıda çalışmada (HOLDER 1996; JONES ve ark. 2000; BOON ve ark. 2002; BRIASSOULIS, 2002; SASIDHARAN ve ark. 2002; GOODALL/STABLER 1994; GÖSSLING 2001; GÖSSLING 2002) belirtildiği gibi turizm bu yönüyle doğası gereği çevresel sorunlara yol açan ve bağlı olduğu kaynakları ortadan kaldıran bir etkinlik olarak görülebilir. Turizmin kaçınılmaz olarak çevresel sorunlara yol açmasının temel nedeni doğal kaynak kullanımı ve tüketimine dayalı bir etkinlik olmasıdır. Artan turist sayısı ile birlikte turizm tesisi sayısının artması ve bu tesislerin orman, tarım ve otlaklar gibi doğal alanlar üzerinde inşası doğal kaynaklarda alansal azalma ve bozulma meydana getirmekte, turizmle artan nüfus kirlilik ve alt-yapı sorunlarını artırmaktadır.

Turizm tesislerinin inşasıyla turizm yatırımı tamamlanıp turizm etkinliklerinin gerçekleştirilmeye başlanmasıyla birlikte turizmin ormanlar üzerinde değişik nitelikte etkileri görülebilmektedir. Bu etkiler turizmden elde edilen gelirin ormanlar için kullanılması, orman kaynaklarının tanınması ve korunmasına yönelik ilginin artırılabilmesi olanağı gibi olumlu nitelikte olabilir. Bunun yanında olumsuz etkiler de görülür ve bunların en önemlileri, turizmin hava-toprak-su kirliliği yaratmasından ormanların olumsuz etkilenmesi, turistlerin ormanda kaynak değerlerine zarar veren davranışları, yerleşme baskısı ve yoğun kullanımla doğal yaşamın zarar görmesidir.

Bu çalışmada genel olarak, ormanların turizm yatırımlarına tahsisi sürecinin ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere uluslararası düzeydeki eğilim ve gelişmeler doğrultusunda ülkemizdeki yasa, politika ve uygulamalar gözden geçirilmiş ve Belek Turizm Merkezi örnek alanında ayrıntılı inceleme ve değerlendirmeler yapılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın her aşamasında geniş bir literatür taraması yapılmış, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası düzeydeki yayınlar gözden geçirilmiştir. Türkiye genelindeki ve örnek alandaki mevcut durum, geçmişte ve günümüzdeki yönetsel uygulamaları saptamak amacıyla başta Orman ve Turizm Bakanlıkları ve ilgili birimleri olmak üzere ilgili kamu kuruluşlarındaki harita, periyodik yayın ve kitap, broşür, bilgisayar ortamında kayıtlı veriler, raporlar gibi yazılı belgeler üzerinde konuyla ilgili verileri elde etmek üzere çalışmalar yapılmıştır. Yürütülen çalışmalarla ilgili daha ayrıntılı bilgi almak ve sorunları da ortaya çıkarmak üzere yazılı belgeler yanında, sözkonusu kamu kuruluşlarının ve turizm tesislerinin yöneticileriyle yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili üniversite ve araştırmacılar, gönüllü kuruluşlar ve meslek birlikleriyle de konu ve örnek alandaki çalışmalar hakkında iletişim kurulmuştur.

Belek'teki turizm amaçlı orman tahsisleri sonucunda turizm tesisi inşası için yürütülen plan ve projeler, resmi yazışmalar Serik Orman İşletme Müdürlüğü'nün ilgili dosyalarında gözden geçirilmiş, bu süreçte ormanları olumsuz etkileyen gelişmeler "Belek Koruma Ormanı" sınırları kapsamında saptanmaya çalışılmıştır. Belek Koruma Ormanına yönelik yasa dışı eylemleri ortaya çıkarmak üzere ise Serik Orman İşletme Müdürlüğünde "çeşitli orman suçlarına konu olan eylemlerin takip ve kaydı için tutulan defterler" ve Antalya Orman Bölge Müdürlüğü Koruma Şube Müdürlüğünde "yangın kayıt defteri" incelenmiştir.

Belek Turizm Merkezinde, turizm merkezi içi ve yakın çevresindeki arazi kullanımı-bugünkü durum ve uygulamaları arazide doğrudan yapılan gözlemlerle ortaya çıkarmak üzere incelemeler yapılmıştır. İşletmede olan ve yatırımı halen devam eden turizm tesisleri, orman içerisindeki çeşitli turistik amaçlı ve diğer kullanım alanları yerinde görülmüştür. Ayrıca, Belek yakın çevresinde orman rejimine giren korunan alanlar ve antik yerleşimlerde alternatif ve ekoturizm olanakları açısından incelemelerde bulunulmuştur.

3. TÜRKİYE'DE ORMANCILIK VE TURİZM SEKTÖRLERİNDE POLİTİKA AMAÇLARI

Türkiye'de ormancılık politikası amaçlarını ilk kez belirleyen 1937 tarih ve 3116 sayılı Orman Yasasında doğrudan turizm ve rekreasyonla ilgili herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Yasası ise, odun üretimi ve çevresel hizmetler ya da korumaya yönelik amaçlar yanında, rekreasyon ve turistik olanaklar sağlamayı içeren yeni bir ormancılık politikası amacı saptamıştır. İlk kez bu yasa aracılığıyla orman alanlarının turizm yatırımlarına tahsis edilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Kalkınma planlarında ise ilk kez 1979-1983 yıllarını kapsayan 4. beş yıllık kalkınma planında ormanların turizm amaçlı kullanımıyla ilgili doğrudan bir ifadeye yer verilmiştir. Söz konusu planın ilkeler ve politikalar başlığı altında ele aldığı maddelerden birinde, iç ve dış turizmin özendirilmesi için dinlenme açısından uygunluk gösteren orman alanlarının belirlenmesi çalışmalarına hız verileceği belirtilmiştir. Daha sonraki yıllarda hazırlanan 5., 6., 7. ve 8. beş yıllık kalkınma planlarında genel olarak, ormanların üretim, koruma ve rekreasyon-turizm gibi amaçlarının süreklilik ve çok yönlü yararlanma ilkeleri çerçevesinde gözetileceğine ilişkin amaçlar yer almıştır.

İlgili yasal düzenlemeler ve kalkınma planlarına bakıldığında Türkiye'nin ormancılık politikası amaçları, sürdürülebilir orman ürünleri üretimi; toprak-su kaynaklarını ve biyolojik çeşitliliği koruma ve yurt savunması ve turistik-rekreasyonel olanaklar sağlama şeklinde özetlenebilir (ÖZDÖNMEZ ve ark. 1996). Görüldüğü gibi ormanların korunması ve sürdürülebilir kullanımıyla uyumlu biçimde toplumun turizmle ilgili gereksinimlerini karşılamaya çalışmak temel ormancılık politikası amaçlarından biridir.

Türkiye'nin kitle turizmi eksenli olmak üzere, turizm politikalarına ve turizm gelişimi uygulamalarına ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde yön veren ilk ve en önemli yasal düzenleme ise 1982 tarih ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Yasası olmuştur. Kalkınma planları turizm açısından değerlendirildiğinde, genel olarak tüm planlarda kitle turizmi ve buna yönelik teşvikler ve tanıtım-egitim konuları üzerinde önemle durulduğu dikkat çekmektedir. Özetle, turizm mevzuatı ve kalkınma planlarında dayanarak Türkiye'nin turizm politikası amaçlarının dört başlık altında toplanabileceği görülmektedir (OLALI 1990; KOZAK ve ark. 2000; DPT 2001):a)turistler ve yöre halkı için en uygun sosyal koşulları hazırlamak, b)rekabetçi ve etkin bir turizm ekonomisi yaratmak, c)doğal ve kültürel değerlerin korunması ve turizm açısından geliştirilmesini sağlamak, d)turizmi, farklı beklentilere uygun bir turizm ürünü sunmak üzere çeşitlendirmek, bölgesel ve mevsimsel açıdan ülke düzeyinde yaygınlaştırmak.

Dört amacın da turist sayısı ve turizm gelirlerini artırmak üzerine inşa edildiği söylenebilir. Başka bir deyişle öncelik kitle turizmine verilerek, turizmin hızla Akdeniz ve Ege Bölgelerinde yoğunlaşmasını sağlayan bir anlayış benimsenmiştir. Turizmi Teşvik Yasası, turizm yatırımlarına getirdiği teşvikler, orman ve diğer doğal kaynakların turizme tahsisine ilişkin düzenlemeleri ve turizm işletmelerine sağladığı kolaylıklarla (vergi indirimi ve istisnaları, elektrik-su ücretlerinde indirim, haberleşme kolaylıkları v.b.) yürürlüğe girdiği 1982 yılından itibaren turizm yatırımlarının, turist sayısı ve turizm gelirlerinin artmasında dönüm noktasını oluşturmuştur.

Genel olarak turizm sektörü ekonomik, ormancılık sektörü çevresel düşünceleri ön planda tutarak ulusal düzeydeki amaçlarını şekillendirmiştir. Sözkonusu amaç farkına dikkat çeken AKESEN (1992), turizm sektörünün birinci derecede kar amacı güttüğünü ve büyük bölümüyle özel sektör ölçütleriyle çalıştığını, buna karşın ormancılık sektörünün ilk önce “toplumsal yarar” amacını gözettiğini ve tamamen kamu ölçütleriyle çalıştığını belirtmektedir. Bu öncelik farkı yanında, ormanların turizme katkısı ve turizm amaçlı kullanımının sağlanması üzerinde her iki sektörün politika amaçları düzeyinde bir uyumun olduğu göze çarpmaktadır. Özetle, Türkiye’de turizmin ekonomik yararlarını önde gözetken politikalar izlenerek kitle turizminin olumsuz çevresel etkileri gözardı edilmiş ve çoğunluğunu ormanların oluşturduğu doğal kaynakların turizme tahsis edilip kullanılmasına ilişkin yasal düzenlemelere ağırlık verilmiştir.

4. TÜRKİYE’DE ORMANLARIN TURİZM YATIRIMLARINA TAHSİSİ

Türkiye’de giderek artan turizm talebini büyük ölçekli ve kıyılarda yoğunlaşmış turizm tesisleriyle karşılama düşüncesi orman alanlarının turizm tesisleri kurulması için tahsis edilmesi sürecini hızlandırmıştır. Bu tahsisler, Kültür ve Turizm Bakanlıklarının birleşmesinden (29.4.2003) ve 24.7.2003 tarihinde 4957 sayılı yasayla yapılan yasal değişikliklerden önceki yasal düzenlemelere göre başlıca iki alanda ortaya çıkmıştır: a) turizm alan ve merkezlerinde bulunan orman alanlarındaki tahsisler ve b) turizm alan ve merkezleri dışında kalan orman alanlarındaki tahsisler. Turizm bölge, alan ve merkezleri kavramlarının yerine 24.7. 2003 tarihinde çıkarılan 4957 sayılı “Turizmi Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” , Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri; Turizm Merkezleri ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt Bölgeleri kavramlarını getirmiştir.

Sözkonusu yasal ve yönetsel değişiklikler yapılmadan önce orman alanlarının turizm yatırımlarına tahsisini ve planlama sürecini turizm alan ve merkezlerinde Turizm Bakanlığı, turizm alan ve merkezleri dışında Orman Bakanlığı yürütmekteydi. 4957 sayılı yasayla kültür ve turizm koruma ve gelişme bölgeleri ve turizm merkezleri dışındaki ormanların tahsisi ve planlanmasıyla ilgili yetkiler de Çevre ve Orman Bakanlığının uygun görüşü alınmak koşuluyla Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Kısacası bugün orman rejimi içinde kalan gerek 6831 sayılı Orman Kanunu gerekse 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamındaki orman arazilerinin turizme tahsisine ilişkin iş ve işlemleri Kültür ve Turizm Bakanlığı yürütmektedir.

Turizm Bakanlığı, 1983-2000 yılları arasında, turizm alan merkezleri içinde ve dışında toplam 17 ilde 318 girişimciye arazi tahsis işlemleri gerçekleştirmiştir. Bunlar arasında 63 girişimciye 2.666.570 metrekare alanda ön izin, 101 girişimciye 13.126.878 metrekare alanda kesin izin verilmiş, 154 girişimci de 9.918.820 metrekare alanda işletme aşamasına gelmiştir. Toplam 25.712.268 metrekare olan arazi tahsislerinin 16.253.954 metrekaresi orman, 5.204.504 metrekaresi orman-hazine mülkiyetindedir. Toplam tahsisler arasında, sadece orman mülkiyetindeki alanlar %63.2, orman-hazine mülkiyetindeki alanlar %20.2’lik bir paya sahiptir (TURİZM BAKANLIĞI 2000).

ORMAN BAKANLIĞI (2001) verilerine göre, turizm alan ve merkezi dışındaki orman alanlarında 6831 sayılı yasa kapsamında 17.910.454 metrekare alanda 52.229 yatak kapasiteli 125 adet turizm amaçlı arazi tahsis edilmiştir. Bu tahsislerden 24 adet ve 3.261.506 metrekarelik kısım ön izin aşamasında olup diğerleri ise kesin izin verilen yerlerdir. En fazla alanın tahsis edildiği bölge müdürlükleri sırasıyla, İstanbul, Adapazarı, Antalya ve Muğla Orman Bölge Müdürlükleridir. Tahsislerin sayısı açısından ise Antalya Orman Bölge Müdürlüğü ilk sırada yer almaktadır. Antalya Orman Bölge Müdürlüğü sınırları içinde 39 adet orman alanı turizm yatırımcılarına tahsis edilmiştir. Antalya'yı 37 adet ile Muğla ve 10 adet ile Bolu Orman Bölge Müdürlükleri izlemektedir. 2001 yılına kadar olan dönemde, Turizm ve Orman Bakanlıkları tarafından toplam 39.368.912 metrekare orman alanı turizme tahsis edilmiştir. Turizme tahsis edilen alan toplam orman alanının yaklaşık %0.02' sidir.

5. BELEK TURİZM MERKEZİNDE ORMANLARIN TURİZM YATIRIMLARINA TAHSİSİ

5.1 Belek Turizm Merkezinin ve Yakın Çevresinin Tanıtımı

Belek Türkiye'nin en fazla turist çeken ve en fazla turizm tesisine sahip ili olan Antalya'nın, Kemer, Manavgat ve Alanya ile birlikte en önemli turistik çekim merkezlerinden biridir. Serik ilçesine bağlı bir yerleşim birimidir ve Antalya-Manavgat yolu üzerinde bulunmaktadır. Antalya il merkezinden yaklaşık 35, Serik'ten 3, Antalya Havalimanından 30 km uzaklıktadır.

Belek Turizm Merkezi 1984 yılında 18.582 sayılı resmi gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girmiştir. Bugünkü sınırlarında Belek Turizm Merkezi 2800 hektar genişliğindedir ve yatak kapasitesi 20.000 olarak öngörülmüştür. Belek, uzun kumsalları, hemen sahil kısmında yer alan ormanları, flora ve fauna çeşitliliği, yakın çevredeki doğal ve kültürel turistik çekim merkezlerinin fazlalığı, Antalya kent merkezine yakınlığı ve ulaşım olanaklarının kolaylığı ve yüksek nitelikli tesislere sahip oluşu gibi nedenlerle Türkiye'nin turizm potansiyeli en yüksek turizm merkezlerinden biri konumundadır.

Turizm Merkezinin sınırları içinde Belek ve Kadriye Belediyeleri bulunmaktadır. Kadriye 1992, Belek ise 1998 yılındaki Bakanlar Kurulu kararı ile köyden belde statüsüne geçmiş ve belediye olmaya hak kazanmıştır. Bu iki yerleşim biriminin yanında, Turizm Merkezi batı sınırının hemen bitişiğinde Kumköy isimli bir yerleşim bulunmaktadır. 2000 yılı nüfus sayımına göre Kadriye'de 13.177, Belek'te 10.944 ve Kumköy'de 1224 kişi yaşamaktadır.

Turizm Merkezinin yakın çevresi ulusal park, doğa parkı, tarihi ve kültürel yerler gibi alanlar ile ilgi çekici jeolojik oluşumlar ve manzara güzellikleri açısından çok zengindir. Turizm Merkezinin yakın çevresi olarak Antalya şehir merkezinin doğusundan Serik-Manavgat ilçe sınırları arasındaki bölge dikkate alındığında başlıca turistik çekim merkezleri, Köprülü Kanyon Ulusal Parkı, Kurşunlu Şelalesi Doğa Parkı, Aspendos, Perge ve Sillion antik kentleri, Düden Şelalesi ve Manavgat Şelalesi olarak sıralanabilir. Turizm Merkezinin hemen doğusunda, 1990 yılında ilan edilen Serik ve Manavgat ilçe sınırlarına giren 12.500 hektarlık bir alanda yer alan Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi bulunmaktadır. Bu bölgedeki kumsallar da Caretta caretta'ların (deniz kaplumbağalarının) 1. derecede yumurtlama ve üreme alanıdır.

5.2 Turizm Merkezi Sınırları İçindeki Orman Varlığı

Belek'teki ormanlık alanların tamamı 26.6.1970 tarihinde koruma ormanı olarak ayrılan "Çakallık Koruma Ormanı" içinde kalmaktadır. ÖZDÖNMEZ/ŞAD (1983), Çakallık Koruma Ormanının ayrılma nedenlerini şu şekilde sıralamıştır: a) turizm gelişmesine katkıda bulunması, b) toprak ve orman örtüsünün korunması, c) peyzaj mimarisi yönünden önem taşıması.

Özellikle kumul erozyonunun önlenmesinin temel ayrılma kriterini oluşturduğu belirtilebilir. Belek Turizm Merkezini de içine alan Akdeniz sahilinin bu bölümündeki kumul serisi Manavgat Irmağı'ndan başlayarak doğuda Side, batıda Serik'e doğru uzanır. Bu sahil kumul serisinin tamamı yaklaşık 1500 hektardır (ATAY 1972).

Koruma Ormanının genel alanı 19.192,5 hektardır. Toplam ormanlık alan ise 1904 hektarı normal koru, 306,5 hektarı bozuk koru olmak üzere 2210,5 hektardır. Bugünkü ormanlık alanların büyük çoğunluğu Fıstıkçamı ağırlıklı olarak oluşturulmuş plantasyon ormanı niteliğindedir. Ormanın denizden ortalama yüksekliği 15-20 metre arasındadır. Ormanın yönetsel sorumluluğu Serik Orman İşletme Müdürlüğü Merkez Orman İşletme Şefliğindedir.

5.3 Turizm Amaçlı Orman Tahsisleri

Belek Turizm Merkezinde orman mülkiyetindeki alanlardan 2001 yılı sonu itibariyle işletme, yatırım ve ön izin aşamasında olmak üzere toplam 39 arazi tahsis gerçekleştirilmiştir. Bu tahsislerin tesis türü, kapasite, tahsis durumu ve arazi yüzölçümü açısından durumu Turizm Bakanlığının 2001 yılı verilerine göre Tablo 1'de gösterilmiştir.

Bugün işletme aşamasında olan kesin tahsisler ilk olarak 1989 tarihinde başlamıştır. Bu tahsislerden toplam 19.873 yatak kapasiteli 24 işletme aşamasında olan tesis, toplam 4181 yatak kapasiteli 12 yatırım aşamasında olan tesis bulunmaktadır. 3 adet ön izin aşamasında olan tahsislerden biri yat limanı olup, diğer iki tesis toplam 1300 yatak kapasiteli olarak projelendirilmiştir. Yatırım ve ön izin aşamasındaki tahsislerin işletme aşamasına gelmesiyle birlikte ulaşılacak toplam işletme halindeki yatak kapasitesi 25.354 olacaktır. Bu değer, Turizm Merkezinin resmi gazetede ilanında tasarlanan 20.000 yatak kapasitesinin üzerine çıkmıştır. Belek Turizm Merkezindeki işletme halindeki yatak kapasitesi Antalya'daki kapasitenin %16.83'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 1: Belek Turizm Merkezinde Orman Alanlarındaki Turizm Amaçlı Tahsislerin Tam Listesi
Table 1: Full List of Forest Allocations for Tourism in the Belek Tourism Center

No	Tesisin Türü Type of Facility	Tahsis Aşaması Allocation Phase	Yatak Kapasitesi Bed Capacity	Arazi Yüzölçümü (m ²) Area
1	1.sınıf tatil köyü	İşletme	716	89.394
2	5 yıldızlı otel	İşletme	841	92.940
3	5 yıldızlı otel	İşletme	850	92.982
4	1.sın.tat.köyü+3 yld.otel	İşletme	850	90.511
5	5 yıldızlı otel	İşletme	846	99.938
6	1.sın.tat.köyü+5 yld.otel	İşletme	845	102.472
7	5 yıldızlı otel	İşletme	649	101.830
8	5 yıldızlı otel	İşletme	650	110.000
9	5 yıldızlı otel	İşletme	850	90.102
10	1.sın.tat.köyü+4 yld.otel	İşletme	646	91.890
11	5 yıldızlı otel	İşletme	850	87.562
12	1.sın.tat.köyü+4 yld.otel	İşletme	1101	197.128
13	1.sınıf tatil köyü	İşletme	733	79.560
14	1.sın.tat.köyü+5 yld.otel	İşletme	850	153.120
15	1.sın.tat.köyü+4 yld.otel	İşletme	847	121.612
16	1.sınıf tatil köyü	İşletme	650	124.688
17	1.sın.tat.köyü+4 yld.otel	İşletme	848	108.770
18	5 yıldızlı otel	İşletme	850	126.989
19	Golf tes.+5 yld.otel	İşletme	842	892.731
20	Turizm komp.+5 yld.otel +1.sın.tatıl köyü+golf tes.	İşletme	1493	527.500
21	1.sınıf tatil köyü	İşletme	840	76.375
22	1.sın.tat.köyü+5 yld.otel	İşletme	850	70.702
23	Golf tes.+5 yld.otel	İşletme	848	750.000
24	2 ve 4 yld.otel+1.sınıf lokanta	İşletme	528	73.600
25	Golf tesisleri	Yatırım	-	825.721
26	Golf tesisleri	Yatırım	-	916.784
27	Golf tesisleri	Yatırım	-	1.264.400
28	5 yıldızlı otel	Yatırım	850	65.000
29	Günübirlik	Yatırım	390 kişi	124.708
30	5 yıldızlı otel	Yatırım	548	65.082
31	5 yıldızlı otel	Yatırım	546	50.000
32	1.sınıf tatil köyü	Yatırım	544	57.000
33	1.sın.tat.köyü+4 yld.otel	Yatırım	546	50.000
34	5 yıldızlı otel	Yatırım	550	51.227
35	5 yıldızlı otel	Yatırım	550	50.000
36	Kamping	Yatırım	47	83.034
37	Turizm kompleksi	ön izin	850	630.000
38	Yat limanı	ön izin	300 yat	
39	5 yıldızlı otel	ön izin	450	50.000

Tesis türlerinin dağılımına bakıldığında, 20 adetle 5 yıldızlı otellerin ilk sırayı aldığı görülmektedir. 2. sırada 15 adetle 1. sınıf tatil köyleri yer almaktadır. Ayrıca, 3'ü işletme aşamasında 6 golf alanı ve 2'si işletme aşamasında 5 golf kulübüyle Belek Türkiye'nin en fazla golf tesisinin bulunduğu turizm merkezidir. İşletmede olan tesisler 2 adet 18 delikli, 2 adet 27 delikli ve 1 adet 36 delikli golf sahasını içermektedir. Ayrıca, tahsislerin başladığı ilk yıllarda arazi büyüklüklerinin çok daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Yine, golf alanı ve golf kulüplerini içeren tesisler için çok daha geniş araziler ayrıldığı ve ayrılan arazilerin 825.000 m² den başlayıp 1.264.400 m² ye kadar çıkabildiği görülmektedir.

5.4 Turizm Amaçlı Orman Tahsislerinin Orman Varlığına Etkileri

Bugüne kadar işletme, yatırım ve ön izin aşamasında tahsis edilen arazi toplamı 8.635.352 m² (863.54 ha) olmuştur (ön izin aşamasındaki bir yat limanı için tahsis edilen arazi hariç). Arazi tahsisleri işletme aşamasında 4.402.396 m² (440.24 ha), yatırım aşamasında 3.552.956 m² (352.29 ha), ön izin aşamasında 680.000 m² (68 ha) olarak gerçekleşmiştir. Tahsis edilen toplam alan, Turizm Merkezindeki ormanları içine alan 2210,5 ha toplam alana sahip Koruma Ormanının %39.06'sını oluşturmaktadır.

Turizm yatırımcıları kendilerine tahsis edilen alanda turizm tesisi inşasını içeren projelerini uygulamaktadır. Bu uygulamalar da doğal olarak orman varlığının hem alansal hem de bitki materyali açısından azalmasına yol açmaktadır. Bu noktada tahsis edilen alanın bir kısmında inşaat faaliyetlerinin sürdürülmede olduğunu, inşaat alanına girmeyen diğer ormanlık alanlarda bakım ve koruma amaçlı ormancılık etkinliklerinin sürdürüldüğünü belirtmek gerekmektedir. Başka bir deyişle, tahsis edilen alanın tamamında orman varlığı ve örtüsünü ortadan kaldıracak faaliyetler yapılmamakta, bu faaliyetler alanın sadece inşaat alanlarını içeren kısımlarında devam etmektedir.

Turizm alan ve merkezlerinde turizm amaçlı tahsislerde, alanla ilgili plan ve haritaların hazırlanması sürecinde "ağaç röleve" planlarının hazırlanması yasal bir zorunluluktur. Bu çalışmada, orman ve ağaç örtüsünün olanaklar ölçüsünde korunması için getirilen bu zorunluluğun, Belek Koruma Ormanındaki uygulaması irdelenmiştir. Bunun için Serik Orman İşletme Müdürlüğü Merkez Şefliğinde turizm tesisleri adına tutulan dosyalarda turizm işletmelerinin hazırladıkları ağaç röleve planları ve aynı işletmelerin kesilmesini talep etikleri ağaçları belirten resmi yazışmalar ayrı ayrı incelenmiştir.

Ancak burada belirtmek gerekir ki, incelenen dosya ve belgelerde turizm işletmelerin bir kısmının ağaç revizyon planlarına ve ağaç kesimi taleplerini içeren resmi yazışma belgelerine ulaşamamıştır. Varolan dosya ve belgelere dayanarak yapılan incelemeler sonucu bilgilerine ulaşılabilen turizm işletmelerinin ağaç revizyon planlarında belirtilen toplam ağaç sayıları ve daha sonra resmi yazışmalar sonucu kesilen ağaç sayıları, Eylül 2002 tarihine kadarki dönem için Tablo 2' de verilmiştir. Tabloda verilerine ulaşılabilen bazı sütunlar zorunlu olarak (-) işareti ile boş bırakılmıştır.

Tablo 2 incelendiğinde, en fazla ağaç kesiminin golf alanı ve golf kulübü inşası için yapıldığı dikkat çekmektedir. Özellikle iki tesis toplam ve kesilen ağaç sayısının yüksekliğiyle öne çıkmaktadır. Bunlardan yatırım aşamasında olan ve inşası halen süren bir golf alanı ve golf kulübü tesisinde toplam 17.118 ağacın %41.4'üne denk gelen 7089 adeti kesilmiştir. İşletme aşamasında olan ve golf alanı, golf kulübü ve 5 yıldızlı oteli içeren bir diğer tesiste ise toplam 9835 ağacın %40.2'sine denk gelen 3949 adeti kesilmiştir.

Tablo 2: Turizm Tesislerine Tahsis Edilen Alanlarda Ağaç Revizyon Planlarına Göre İnşaat Alanlarındaki Toplam ve Kesilen Ağaçlar

Table 2: The Number of Total and Cut Trees in Construction Areas According to the Tree Revision Plans

Tesis türü/sınıfı Facility type/class	Tahsis edilen toplam alan (m ²) Total allocated area	Yatak kapasitesi Bed capacity	Toplam ağaç sayısı Total Number of Trees	Kesilen ağaç sayısı Number of trees cut
1.sınıf tatil köyü + 3 * otel	90.511	850	340	141
1.sınıf tatil köyü +5*otel+spor tesisi	153.120	850	-	183
1.sınıf tatil köyü	50.000	544	716	46 kesim, 9 nakit
1.sınıf tatil köyü +spor tesisi	116.375	472	472	64 (spor alanı için ek kesim talebi var, sayı belirtilmemiş)
1.sınıf tatil köyü	124.688	650	920	37
4.sınıf tatil köyü +4 * otel	50.000	546	375	46
Golf kulübü+golf alanı+5 * otel	892.731	850	9835	3949
Golf kulübü+golf alanı+5 * otel	750.000	848	-	142
Golf alanı + golf kulübü	916.784	Konaklama yok	-	466 adet + 200.477 m ³
Golf alanı + golf kulübü	1.264.400	Konaklama yok	17.118	7089
5 * otel	51.227	550	449	77

Turizm işletmeleriyle orman idaresi arasındaki resmi yazışma ve belgelerin incelenmesi sırasında önemli bir eksiklik göze çarpmıştır. Bu eksiklik bazı turizm işletmelerinin ağaç kesim taleplerini içeren başvuru yazılarında ağaç röleve planındaki ağaç numaralarını ve kesim nedenini belirtmemesidir. Bu gibi yazılarda sadece ağaç kesimi yapılacak alanın ismi verilmekte ve kesilecek ağaçların belirlenmesinde ve denetlenmesinde sorun oluşturacak bir durum ortaya çıkmaktadır.

Tahsis süreci sonunda tesislerin işletmeye açılmasıyla birlikte ormanlar üzerindeki etkiler açısından ele alınması gereken bir konu da orman içinde gerçekleştirilen turistik ve rekreasyonel eylemlerdir. Yerli ve yabancı turistler ve az da olsa yörede yaşayanlar Belek Koruma Ormanı içinde bisiklete binme, yürüyüş, koşu başta olmak üzere çeşitli rekreasyon eylemleri gerçekleştirmektedir. Yerli rekreasyonel kullanıcıların piknik eylemi de gerçekleştirdiklerine rastlanmıştır. Ormanın çeşitli yerlerinde özellikle piknik eylemi sonucu oluşmuş kirlilik dikkat çekmiştir. Orman içinde planlı bir şekilde işletilen ve halkın kullanımına açık bir orman rekreasyon alanının bulunmayışı hem yöre halkının rekreasyonel gereksinimlerinin karşılanmasını engellemekte hem de süregelen gelişigüzel kullanımların denetimini zorlaştırmaktadır.

Turizm amaçlı orman tahsisleri sonucunda orman varlığını olumsuz etkileyen diğer gelişmeler ise tesislerin inşası amacıyla orman toprağı ve kumunu alma, inşaat artıklarını ormana bırakma ve mülkiyet anlaşmazlıkları olan yerlerde turizm nedeniyle artan arazi fiyatlarından yararlanmak için kasten orman yakma olarak belirtilebilir. Bu eylemler aynı zamanda bir orman suçuna konu olduğu için ayrı olarak bir sonraki bölümde ele alınmıştır.

Yörede hızlı turizm gelişimi ve orman alanlarının turizm amaçlı tahsisiyle birlikte 2. konutlar da hızla artmaya başlamıştır. Orman alanlarının yakın çevresi ve bitişiğinde 2. konutların artması, yanlış arazi kullanımına ve tarım alanlarının azalmasına yol açmakta ve dolayısıyla orman alanının daralmasına yönelik bir baskı oluşturmaktadır.

Turizmin ormanlar üzerindeki başlıca olumlu etkileri ise; Turizm Yatırımcıları Birliği-BETUYAB aracılığıyla ormanların etrafını çevirme ve yangına karşı önlemler alma gibi ormanları koruma çalışmaları yapılması, turizmin yöre ekonomisine katkısı ve yaşam standartlarını artırması nedeniyle yörede yaşayanların ormanlardan ekonomik beklentilerini azaltması, yeterli olmasa da ormancılık ve turizm sektörleri arasında işbirliğinin artması ve turistik-rekreasyonel kullanımlar sonucu orman idaresinin gelir elde etmesi olarak sıralanabilir.

5.5 Orman Varlığına Yönelik Suç Oluşturan Eylemler

Serik Orman İşletme Müdürlüğü Merkez Şefliğince tutulan zabıtlara dayanılarak çeşitli orman suçlarına konu olan eylemlerin takip ve kaydı için tutulan defterler incelenmiş ve Belek Koruma Ormanında sözkonusu eylemlerin durumu ortaya çıkarılmıştır. Böylece Belek Koruma Ormanında tutulan zabıtlar suça konu olan eylemlerin türlerine göre sınıflandırılmış ve her bir eylem grubunda turizm tesisleri adına gerçekleştirilenler ayrıca belirtilmiştir. Bu incelemeler sonucunda 1997 ve 2001 yılları arasındaki 5 yıllık dönem için ortaya çıkan sayısal değerler aşağıda Tablo 3' de yer almaktadır.

Tablo 3: Belek Koruma Ormanında Orman Suçlarına Konu Olan Eylemler

Table 3: Crimes Committed in the Belek Conservation Forest

Suça Konu Olan Eylemler Crimes committed	1997		1998		1999		2000		2001	
	genel turizm tesisi adına	general for tourism facility	genel turizm tesisi adına	general for tourism facility	genel turizm tesisi adına	general for tourism facility	genel turizm tesisi adına	general for tourism facility	genel turizm tesisi adına	general for tourism facility
Kesme	5	2	-	-	1	-	2	1	4	1
Taşıma	8	8	3	3	1	1	2	-	1	1
Açma	4	-	1	-	3	1	2	-	3	1
Yerleşme	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
İşgal-faydalanma	3	1	2	-	10	-	1	-	19	-
Bulundurma	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Toplamı	23	11	7	3	15	2	8	1	28	4

Not: Yukarıdaki tabloda her yıl için iki ayrı siltunda gösterilen rakamlardan "genel" başlığı altında bulunanlar o yıl içindeki toplam eylem sayısını, "turizm tesisi adına" başlığı altında bulunanlar ise toplam eylemler içinden turizm tesisleri adına gerçekleştirilen eylem sayısını belirtmektedir.

Tablo 3'de görüldüğü gibi 1997-2001 yıllarını kapsayan son 5 yıllık dönemde en fazla işgal-faydalanma eylemleri için zabıt tutulmuştur. İşgal faydalanmayı taşıma, açma ve kesme eylemleri izlemiştir. Yıl içinde görülen eylemler arasında turizm tesisleri adına gerçekleştirilenlerin en fazla orana sahip olduğu eylemler taşıma suçuna konu olanlardır. 2001 ve 1997 yılları toplam eylem sayısının en fazla olduğu yıllar olarak öne çıkmıştır.

Yangınlar Antalya yöresindeki ormanlarda ormanlar üzerindeki en büyük tehlikeyi oluşturduğundan yangın istatistikleri ayrı olarak ve daha uzun bir dönem içinde ele alınmıştır. Belek Koruma Ormanında 1987-2001 yılları arasında çıkan orman yangınları ve nedenlerine ilişkin veriler Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4: Belek Koruma Ormanında Çıkan Yangınların Durumu

Table 4: Forest Fires in the Belek Conservation Forest

Yıllar Years	Yangın Adeti The number of the fire	Yanan Alan(ha) Area fired	Nedeni The Reason of the fire
1987	3	0.7	Kasıt
1988	6	0.49	3 kasıt, 1 bilinmeyen 1 ihmal, 1 dikkatsizlik
1989	1	0.5	İhmal
1990	2	0.5	İhmal
1991	3	3.2	1 kasıt, 1 ihmal, 1 bilinmeyen
1992	4	1.3	1 kasıt, 3 bilinmeyen
1993	1	0.3	Kasıt
1994	-	-	-
1995	2	1.3	Kasıt
1996	-	-	-
1997	3	1.7	1 kasıt, 2 bilinmeyen
1998	3	5.02	1 dikkatsizlik, 1 kasıt, 1 bilinmeyen
1999	3	5.05	1 ihmal, 2 kasıt
2000	9	43,51	8 kasıt, 1 ihmal
2001	1	0.28	Kasıt

Yangın adetinin ve yanan alan miktarının en fazla olduğu yıl 2000 yılıdır. 2000 yılında çıkan ve 43,51 hektarlık bir alanın yanmasına neden olan 9 adet yangının 8'inin kasten çıkarıldığı belirlenmiştir. 2000 yılında yangın adeti ve yanan alan miktarındaki artış mülkiyet anlaşmazlıklarının yoğun olduğu Kumköy'ün yakın çevresinde çıkmıştır. Turizm gelişimiyle birlikte yöredeki arazilerin ekonomik değerinin artması, orman idaresiyle ormanların mülkiyeti konusunda uzun yıllardır davalık olan yöre halkının orman idaresine olan tepkilerini artırmıştır. 2000 yılındaki 9 adet orman yangınının 8'inin kasten çıkarılması Kumköy'deki yöre halkının arazinin artan değerinden daha çabuk bir şekilde yararlanma isteği doğrultusunda tepkilerini kasten yangın çıkararak gösterdiği değerlendirilmektedir. Sonuçta orman kaynağına yönelik bu eylemler, orman- halk ilişkilerinin mülkiyet anlaşmazlıkları ve turizm kaynaklı arazi rantı nedeniyle bozulmasının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Dünya'da turizm sektörünün, elde edilen gelirler, turist sayısı ve tesislerin artmasıyla çok hızlı bir şekilde büyümesi, bununla birlikte sosyo- kültürel, ekonomik ve çevresel etkilerinin daha fazla gündeme gelmesi ve yine turizmin olumsuz etkilerine bir tepki olarak yeni arayış ve yaklaşımların tartışılması ve benimsenmeye başlanmasına yönelik eğilimler Türkiye'ye de yansımıştır. Ancak turizmin olumsuz etkilerine tepkiler ve yeni arayışlar daha çok akademik çevreler ve çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinden gelmiş, devletin izlediği politikalar ve yönetsel uygulamalara yansımamıştır. Tur operatörleri, seyahat acenteleri ve turizm tesisi işletmecileri gibi turizm sektörünün temel aktörlerinin çevresel ilgisi ise faaliyet gösterdikleri yörenin doğal-kültürel değerlerini tanıtarak turistik ürünlerini pazarlama konusunda ortaya çıkmış, çevre korumada aktif bir çabaları görülmemiştir.

Türkiye'de turizm gelişimi 1982 yılında yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizmi Teşvik Yasasıyla ivme kazanmış, özellikle Akdeniz ve Ege Bölgelerinde yoğunlaşan kitle turizmi çok hızlı bir şekilde gelişerek günümüze kadar gelinmiştir. Kitle turizminin alansal açıdan iki bölgede yoğunlaşması, turizm türlerinin çeşitlendirilmesinde son yıllarda bazı adımlar atılmasına rağmen istenen noktaya gelinememesi ve yasal düzenlemelerle ormanların turizme tahsisinin kolaylaştırılması bu hızlı gelişimden en olumsuz etkilenen doğal kaynakların ormanlar olmasına neden olmuştur.

Bu çalışmada ele alınan 2001 yılına kadarki uygulamalarda, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Yasasına göre turizm alan ve merkezlerinde bir orman alanının turizme tahsisi için Turizm Bakanlığının talebinin yeterli olması, Orman Bakanlığının bu talebi geri çevirme yetkisi bulunmaması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Üstelik 2003 yılında Turizmi Teşvik Yasasında yapılan değişiklikle "kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri" dışında kalan orman rejimi içindeki yerlerde de turizm tahsisinde yetkinin Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilmesi bu sorunu daha da ağırlaştırmıştır. Böylece daha çok ticari ve ekonomik düşüncelerle turizmin gelişmesi için çaba gösteren Kültür ve Turizm Bakanlığına arazi tahsisi ve planlama sürecinde çok geniş yetkiler verilmiş, temel olarak ormanları korumak ve geliştirmekle görevli Çevre ve Orman Bakanlığı yetkisiz ve etkisiz kılınmıştır. Ayrıca turizm ve ormancılık mevzuatında orman alanlarının turizme tahsisi, tesislerin yapılması ve işletilmesi sürecinde "doğal ve kültürel değerlerin" nasıl korunacağı, bu değerlerin olumsuz etkilenmemesi için hangi kural ya da standartlara uyulması gerektiği ayrıntılı bir şekilde belirtilmemiştir.

Ormanların daralmasına yol açan ve son yasal değişikliklerle bu sürecin hızlanmasına yol açabilecek gelişmelerin önüne geçebilmek için herşeyden önce ulusal düzeydeki politikaların gözden geçirilmesi ve değiştirilmesi gerekmektedir. Bir orman alanının varlığını sürdürmesinde turizm dahil başka bir kullanıma tahsis edilmesinden daha fazla kamu yararı vardır. GERAY (1999), bir orman alanının başka bir etkinliğe tahsisi ile hem önceki faydalar ortadan kalkması hem de tahsis edilen etkinliğin getireceği toplumsal maliyet, külfet ve ek harcamalar nedeniyle maliyetlerin oluşacağını ve bu maliyetlerin tahsis süreci sonunda elde edilecek faydayı aşacağını matematiksel bir modelle açıklamıştır. Orman alanının turizm tesisleri kurulması amacıyla tahsisinde de orman ekosisteminin önceki faydaları ortadan kalkmakta; ek trafik, gürültü ve atık sorunu, yerleşme baskısı, artan alt-yapı ve enerji gereksinimi, görsel-estetik bozulma gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden sadece turist sayısı, turizm geliri ve dolayısıyla turizm yatırımlarını artırmaya yönelik politikalar ve yasal düzenlemeler yerine, orman ve diğer doğal kaynakların korunmasını ön koşul olarak kabul eden yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, orman içinde turizm tesisleri kurulmasına izin verilmemeli, ormanla ilgili turizm gelişiminde ekoturizm amaçlı etkinlik ve uygulamalar teşvik edilmelidir. Turizm tesisleri orman dışında da kurulabilirken, bir orman ekosistemi ortadan kaldırıldığında aynı özellik, doğal koşullar ve işlevsellikte bu ekosistemi başka bir yerde kurma ve sürekliliğini sağlama olanağının bulunmadığı unutulmamalıdır.

Kıyı alanları kara-deniz etkileşimine açık dinamik yapıları gereği turizmin etkilerine karşı en duyarlı alanların başında gelmektedir (HALL 2001; KUIJPER 2003). Bir yandan da deniz-kum-güneşe dayalı kitle turizmi için kaçınılmaz olarak en fazla kıyıları tercih edilmektedir. Bu nedenle, özellikle Akdeniz ülkelerinde olmak üzere Dünya'nın birçok bölgesinde örneklerine rastlanacağı gibi, kitle turizmi gelişiminden en fazla kıyı alanları ve çevresindeki doğal kaynaklar zarar görmüştür. Akdeniz kıyı kuşağında yer alan ve tamamı ormanlarla çevrili bir turizm merkezi olan bu çalışmanın örnek alanı için de benzer bir durum sözkonusudur. Belek Koruma Ormanındaki tahsislerin orman alanları üzerindeki en başta gelen olumsuz etkisi özellikle turizm tesisi ve golf alanlarının inşası sırasında orman alanlarında daralma meydana gelmesidir. Turizm merkezi, sınırları içindeki kumul ekosistemi ve kumul erozyonunu önlemek üzere getirilmiş koruma ormanı statüsü, bununla birlikte yakın çevredeki özel çevre koruma bölgesi ve doğal sit alanlarının varlığı nedeniyle koruma öncelikleri yüksek ve turizmin çevresel etkilerine karşı çok duyarlı bir alan konumundadır. Hızlı turizm gelişimi ve sözkonusu koruma öncelikleri ile orman alanlarından yoğun bir şekilde yapılan tahsisler ve bu tahsislerin etkileri birlikte değerlendirildiğinde, bundan sonra orman alanlarının turizm amaçlı tahsislerine izin verilmemesi gerektiği vurgulanmalıdır. Aynı zamanda, plansız yapılaşmayı önlemek ve özellikle 2. konutları sınırlandırmak için adımlar atılmalı, Belek ve Kadriye yerleşimlerinde bugün oldukça sınırlı sayıda olan pansiyonculuğun geliştirilmesine çalışılmalıdır.

Ormanlık örgütü, turizm ve rekreasyon işlevine yörede özel önem vermeli, sadece Turizm Merkezinin sınırları içinde çalışmalarını sınırlandırmamalı, yakın çevrede bulunan orman rejimi altındaki turistik çekim merkezlerinden ekoturizm etkinlikleriyle daha fazla gelir elde etmek için çalışmalar yapmalıdır. Serik Orman İşletme Müdürlüğü ve Antalya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, turizm tesisleri ve seyahat acenteleriyle işbirliği yaparak korunan alanlar ve orman rekreasyon alanlarına yönelik gönübirlik turlar ve kullanımları organize etmelidir. Özellikle bitki ve hayvan türlerini izleme ve inceleme, uzun yürüyüşler, safari turları ve rafting eylemlerinde yöre halkının "yerel rehber"lik yaparak ve yerel ürünlerini satarak gelir elde etmesi sağlanmalıdır. Diğer yandan, Koruma Ormanı içinde halkın yararlanmasına açık ormanlık örgütü tarafından planlanan ve denetlenen yöre halkının işlettiği orman rekreasyon alanları oluşturulmalıdır.

ALLOCATION OF FOREST LANDS FOR TOURISM INVESTMENTS (THE CASE OF ANTALYA-BELEK TOURISM CENTER)

Y.Doç.Dr.Yalçın KUVAN

Abstract

There is a close interaction between the forestry and tourism sectors because of the use of forests for the purpose of tourism. The main aim of this study was to examine and review the allocation of forest lands for tourism investments and impacts of these allocations on forests in Turkey with the case study of Antalya-Belek. Forests are the natural resources that have been negatively affected the most from the rapid mass tourism development in Turkey. This development has enormously increased pressure on forest lands for the allocation of tourism investments. Belek is one of the most attractive tourism centers of Turkey with its increased tourist numbers, many tourist facilities and its priorities in terms of nature protection. The rapid mass tourism development in Belek has led the decrease of the forest land to build large scale tourist facilities and golf courses.

Keywords: Forest and tourism, Tourism's impacts, Forest policy, Tourism policy

SUMMARY

Tourism is one of the most rapidly growing sectors in Turkey, similar to many parts of the world. According to WTO (2001) statistics, in terms of both tourist numbers and incomes, Turkey has showed a higher progress than the average of the world and Europe in the period 1991- 2000, and in the last decades it has become a country that has increased the market share in the largest amount in tourism sector worldwide. In 2001, there were 11 500 000 tourist arrivals, with an annual growth rate of 11 percent, and tourism receipts were 8 090 000 000 dollars, with an annual increase of 5.9 percent.

Forestry and tourism are two closely related fields of increasing importance in today's world. Forests provide the natural capital or raw-material for tourism. Natural and cultural resources of a host country, region and destination are one of the major elements that constitute the goods and services to be marketed by tourism companies during a touristic activity. Forest is an essential element of attractiveness for creation of goods and touristic supply in the tourism market.

In brief, in the determination and implementation of Turkish tourism development policy, economical dimensions are much more emphasized than environmental ones. In this context, the legal provisions and the five-year development plans have been focused on essentially maximizing foreign exchange and thus increasing the supply capacity of the tourism industry. This approach focused on mass tourism has led to unsustainable tourism facility development.

Especially in the Mediterranean and Aegean coastal regions, overdevelopment took place to a large extent in a haphazard way. In particular, it has facilitated and accelerated the allocation and utilization of forests for tourism, and thus some forested lands have been cleared and replaced with large-scale tourist facilities. On the other hand, if Turkey's tourism and forest policy objectives are evaluated together, it can be easily seen that there is an agreement on two points. These points can be summarized as increasing forests' contribution to tourism and the use of forests for the purpose of tourism.

Before establishing of the Culture and Tourism Ministry and the related legal arrangements in 2003, as dictated by the Tourism Encouragement Law No. 2634 in tourism area and centers, the Ministry of Tourism's demand for the allocation of a forest land to establish tourist facilities was enough and the Ministry of Forestry didn't have a right to reject this demand. In fact, this situation is the foremost problem regarding forests' protection in the allocation process, because assessing and allocating a forest land for tourism is fulfilled by considering only the arguments, criteria and views from the perspective of the tourism sector, not forestry insight and nature protection priorities. Moreover, tourism and forestry legislation haven't identified in detail how "natural and cultural resources" will be protected during the construction and operation of tourist facilities, and which environmental rules and/or standards for tourism enterprises are needed to protect these resources against the possible negative effects of tourism development.

According to the MINISTRY OF FORESTRY (2001), forests were the most extensive areas, of all areas allocated to tourism. Of the total allocations covering 25.712.263 m² carried out by the Ministry of Tourism, 21.458.458 m² are forest lands with a rate of 83.5%. On the other hand, according to other data presented by the Ministry of Forestry (2001), 125 allocations with 52.229 bed capacities covering 17.910.454 m² were conducted by this Ministry in the forest lands not located in tourism areas and centers. A total 39.368.912 m² of forest land was allocated for tourism investors by the Ministry of Forestry and Ministry of Tourism by 2001. The area allocated to tourism accounts for approximately 0.02 % of the total forest area of the country.

Belek is one of the most attractive tourism centers with its long coast, 23 km of lovely beaches, the forest just behind the coast, closeness to Antalya city center, a number of natural and cultural attractions in the near surroundings, and many tourist facilities. Besides these factors increasing tourist demand, it has some priorities in terms of nature protection. For instance, Belek's forests are under the status of "conservation forest" established principally to prevent dune erosion along the west-east parts of the tourism center. In addition, it is surrounded by the Belek Special Environment Protection Region and the Kumköy First Degree Natural Conservation Site, which are adjacent to the Conservation Forest. The reason for establishing the Kumköy First Degree Natural Conservation Site was to protect dune ecosystem and vegetation.

The number of land allocations from the forest areas for tourism in the operation, investment and pre-permission phases executed in the Belek Tourism Center is 39, according to the Ministry of Tourism's official records documented by the end of 2001. The allocations in the operation phase today started in 1989. Currently, in the operation phase there are 24 accommodation facilities with a total capacity of 19.873 beds and in the investment phase 12 facilities with a total capacity of 4181 beds.

The most important of tourism's effects on forests is undoubtedly the reduction of forest area and number of trees in Belek. From the land use standpoint, this effect can also be defined as deforestation, since it has led to the change of land use from forest to other land use types with the removal of trees, i.e. use of the land for touristic purposes as seen in this study area. By the end of 2001, the total forest area allocated to tourism was 8.635.352 m², 4.402.396 m² of which was in the operation phase, 3.552.956 m² in the investment phase and 680.000 m² in the pre-permission phase. The total allocated area constitutes 39.06 % of the forest lands under the forest regime

within the Belek Tourism Center. Another important development that affect the forest as a result of the allocation of forests for tourism can be indicated as the carrying of forest soil and sand and leaving construction wastes in the forest.

Tourism expansion based on current practices means further negative environmental effects on the forest and other natural resources in Belek. Considering the rapid growth of tourism together with its negative consequences on the forest areas, most of them brought about by large-scale allocations, it should be strongly mentioned that no allocation of forest should be allowed which causes destruction or loss of forest lands in the future. Furthermore, measures should be taken to prevent unplanned construction and to restrict buildings for summer holiday. Besides these, in terms of improving residents' quality of life and stopping the physical development of tourism, small hotel enterprises (pensions) operated in the existing houses of residents should be supported in the settlements of Belek and Kadriye. On the other hand, forest recreation areas including sea activities should be established for the utilization of the residents, and the Forest Enterprise should make residents a priority in regard to the running of these areas.

KAYNAKLAR

- AKESEN, A., 1992: Ormanlık-Turizm İlişkileri Çerçevesinde Akdeniz Orman Kaynaklarının Değerlendirilmesi. Türkiye Akdeniz Bölgesi Ormanları ve Ormanlığına İlişkin Bilimsel Yaklaşımlar, İ.Ü. Orman Fakültesi Ormanlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü Yayın No:1, s:203-209, İstanbul.
- ATAY, İ., 1972: Kumulların Tesbiti ve Ağaçlandırılması Tekniği. İ.Ü.Yayın No: 1749, O.F. Yayın No:187, İstanbul.
- BOON, P.I., BURRIDGE, T.R., FLUKER, M., 2002: A Case for Supply-led Nature-based Tourism Within the Marine and Coastal Temperate Systems of South-Eastern Australia. Journal of Ecotourism, Vol:1, No:2-3, s: 93-103.
- BRIASSOULIS, H., 2002: Sustainable Tourism and the Question of the Commons. Annals of Tourism Research 29, s:1065-1085.
- DPT, 2001:VIII.Beş Yıllık Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu. ISBN 975-19-2742-0, Ankara.
- GERAY, U., 1999: Kamu Yararı ve Ormanlıkta Durum, Prof. Dr. Orhan Oğuz'a Armağan. Marmara Üniversitesi Yayın No: 640, s: 227-238, İstanbul.
- GOODALL, B., STABLER, M., 1994: Tourism- Environment Issues and Approaches to their Solution. Issues in Environmental Planning, European research in regional science 4, London.
- GÖSSLİNG, S., 2001: The consequences of tourism for sustainable water use on a tropical island: Zanzibar, Tanzania. Journal of Environmental Management 61, s:179-191.
- GÖSSLİNG, S., 2002: Global environmental consequences of tourism. Global Environmental Change 12, s: 283-302.
- HALL, C.M., 2001: Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier? Ocean& Coastal Management 44, s: 601-618.

- HOLDER, J.S., 1996: Maintaining competitiveness in a new world order, *Practicing Responsible Tourism: International Case Studies in Tourism Planning, Policy and Development*, John Wiley and Sons Press, Toronto.
- JONES, D.L., JOROWSKI, C., UYSAL, M., 2000: Host community residents' attitudes: A comparison of environmental viewpoints. *Tourism and Hospitality Research* 2, s: 129-156
- KOZAK, N., KOZAK, M.A., KOZAK, M., 2000: genel turizm ilkeler-kavramlar. Turhan Kitabevi, ISBN 975-7425-64-8, Ankara.
- KUIJPER, M.W.M., 2003: Marine and coastal environmental awareness building within the context of UNESCO' s activities in Asia and the Pacific. *Marine Pollution Bulletin* 47, s: 265-272.
- MIHALIC, T., 2000: Environmental Management of a tourist destination: A factor of tourism competitiveness. *Tourism Management* 21, s: 65-78.
- MIDDLETON, V.T.C., 1997: Sustainable tourism: A marketing perspective, *Tourism sustainability- Principles to practice*, s: 129-142, CAB International, Wallingford.
- OLALI, H., 1990: Turizm Politikası ve Planlaması. İşletme Fakültesi Yayın No:228, İşletme İktisadi Enstitüsü Yayın No:122, İstanbul.
- ORMAN BAKANLIĞI, 2001:Turizm Amaçlı Arazi Tahsisleri. Kadastro ve Mülkiyet Dairesi Başkanlığı Verileri.
- ÖZDÖNMEZ, M., İSTANBULLU, T., AKESAN, A., EKİZOĞLU, A., 1996: Ormancılık Politikası. İ.Ü. Yayın No: 3968, Orman Fakültesi Yayın No: 435, ISBN 975-404-429-5, İstanbul.
- ÖZDÖNMEZ, M., ŞAD, H.C., 1983: Türkiye'de Koruma Ormanları-Yönetim ve Amenajman Esasları. İ.Ü.Yayın No:3151, Orman Fakültesi Yayın No:348, İstanbul.
- SASIDHARAN, V., SİRAKAYA, E., KERSTETTER, D., 2002: Developing countries and tourism ecolabels. *Tourism Management* 23, s:161-174.
- SUN, D., WALSH, D., 1998: Review of studies on environmental impacts of recreation and tourism in Australia. *Journal of Environmental Management* 53, s:323-338.
- TURİZM BAKANLIĞI, 2000: Yıllar İtibariyle Turist Sayısı ve Turizm Geliri-Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Arazi Tahsisleri Verileri, Ankara.
- TÜRSAB, 2001:Yıllar İtibariyle Turist Sayısı ve Turizm Geliri-Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri-Yurt İçi Seyahat Verileri, İstanbul.
- WTO, 2001:Tourism Highlights-updated paper, Madrid.